

J. N. 24.

G

PROGRAMM

des

kais. königl. Staats - Unter - Gymnasiums

zu

KRAINBURG

am Schlusse des Schuljahres 1866.

Herausgegeben

von der Direktion.

LAIBACH.

Druck von Josef Blasnik — Verlag der Direktion.

g

2. N. 2.

LAIBACH

Nekoliko nasvetov, kako se je treba učiti.

Spisal J. Pajk.

V kratkem času svojega učiteljevanja sem se osvedočil, da se mladež v večini na neuspešen način uči. Namenil sem se torej nekoliko vrstic o uspešnem učenju napisati ter jih učencem s to željo podariti, naj tu nasvetovano dobro premislijo ter se navedenih pravil pri učenju držijo. Pa tudi drugim ljudem, katerim je kaj mar za učenje, so te vrstice poklonjene. Bodi z blagim srcem ponujeno, z blagim srcem sprejeto!

Beseda *uk*, od koder je glagol *učiti*, znamenjuje prvotno najbrže tisto, kar *vaja*. To dokazujete besedi *običen* (navaden) in *običaj* (navada), sestavljenki iz *ob* in korenine *vik*. *Učiti* se bi toraj značilo *vaditi* se, kakor se ta dva glagola zares v mnogih slovenskih pokrajinah zamenjujeta; prim. *navaditi* = *naučiti*. Nam pa ni mar za vse različne uke, ampak samo za enega, in ta je *znanstveni uk* ali *učenje znanosti*. V sledeči razpravi hočemo torej pri učenju vedno na *znanstveno* učenje misliti.

Navadno se misli, da k učenju ni treba drugega nego dobre *glave* pa trdne *volje*.

Gotovo to ni dovolj; treba je tudi črstevega *teles*a, treba pogodnih *okolnosti*. Tudi je pri učenju jako važno, *kako* se kdo vednosti loti. Črstevega telesa je že za tega delj treba, ker je duša le v črstem telesu popolnoma svobodna; bolen život dušo nadleguje. Okolnosti pogodnih je treba, ker človek ne more sam vsega znanja od kraja izmisliti, ampak mora to porabiti, kar so predniki izmodrovali in vrstniki modrujejo. Vidi se torej, da je teh četerih pogojev k uspešnemu učenju treba: zdravega telesa, zdrave duše, pravega prejemanja znanosti in pogodnih okolnosti. O teh bode posebej govorjeno.

1. Učenje ozirom na telo.

Kako pri učenju telo trpi, to je vsak čutil, ki se je kedaj z učenjem pečal. Dolgo modrovanje, dolgo na pamet učenje utruja človeka. Krivo tega je to, ker pri mišljenju največ *možgani* trpijo, ki po dose-danjih skušnjah veljajo za glavno orodje dušnega delovanja, in zavoljo možganov *živci*, ki kakor štrnje iz možganov in mozga izhajajo, ter kakor mreže človeški život prepregajo. Pri učenju se dražijo možgani

in živci tako dolgo, dokler se ne predražijo. Zato so nekteri ljudje po presilnem učenju močno zmedeni; zato tudi učenjaki navadno niso korenjaki in životni ljudje, ker njihovim možganom in živcem dovoljnega mira pomankuje, kar pa je celemu životu na škodo.

Pa ne samo *hrbtiščni*, ampak tudi *želodčni* živci pri učenju trpijo, kadar se sedé uči. Ti živci izhajajo iz posebnih *grč* (ganglia) okoli želodca ležečih pospešujejo življenje in povživanje, ter so pravi kuharji človeškega telesa. Ali pri sedenju se manj prosto gibljejo, nego je treba, in tako uzrokujejo radi želodčna bolenja, ki udarjajo tudi na možgane, s kterimi so po hrbtiščnih živcih v zvezi. Zato se ljudje, ki mnogo sedé pišejo ali pa se sedé učijo, navadno o želodčnem in glavnem bolenju pritožujejo. Tako sedeče učenje pa tudi drugim delom telesa škoduje.

Ker se pa takemu trudu, ki ga učenje zadeva, ne dá izogniti, ako se sploh hoče kaj naučiti, tedaj je treba slabe nasledke učenja, kolikor mogoče odpravljati, ter život zdrav in čil ohranjati. Kako se to ima storiti, o tem nas podučuje *zdravilstvo* in posebni njega oddelek *makrobiotika*, znanost, ki uči življenje podaljšati. *) Namenu tega spisa zadostuje, ako samo nekoliko domačih in priročnih zdravil nasvetujem. Tako zdravilo je primérna *igra*. Primérna, pravim, to je taka, pri kateri človek resno mišljenje pozabivši možganom in živcem potrebnega počitka, telesnim udom pa naravnega gibanja privošči. Sim spadajo: plavanje, drsanje po ledu, plesanje, telovaja in enake igre. Ako se zmérno igrajo, telesu mnogo koristijo, ter tudi duši dajejo gibčnost in so torej učenju v prid.

Posebno pozornost zaslužujeta *telovaja* in *spanje*.

a) O telovaji.

Prevelika boječnost, pa dostikrat tudi kratka pametnost ste sovražni tej vaji. Res je in ne dá se tajiti, da se pri telovaji dostikrat prezira nje pravi namen, ter se na nečimerne vrtoglavnosti več gleda, nego na cilj te vaje, to je na okrepljenje kit in mišic, na gibčnost udov, na spretno kretanje in na spodobno obnašo. Ali vendar telovaja pri vsej današnji

*) Táko knjigo jeg. dr. Prelóg v Mariboru nasvetlo dal; mi jo tu vsem priporočamo, kterim je mar za obrambo zdravega telesa.

spačenosti premnogo hasna prinaša, in želeči je, da bi šolske oblasti na vso moč za njen^o pospeševanje skerbele. Sama *dušna* odreja je polovična odreja. Sedenje in glodanje klopi naj bi se mladeži z javno telovajo povračalo. Takó bi se ne samo na duši, nego tudi na telesu šolska mladina izobrazovala, in tako izobrazovanje bi se dovršenosti gotovo bolj približevalo.

Ako pa okolnosti ne dopuščajo tega, kar tirjajo narava in odgojilna načela današnjega veka, naj pa po drugi strani učenec sam to popravi, če tudi na pol. Kjer ni telovadnice, pomozí sam sebi, kakor moreš. Jaz bi nasvetoval tako-le *hišno* telovajo. Sobo imaš ali sam ali s kim drugim, kjer spavaš ali bivaš.

Toliko prostora v sobi je tudi, da se moreš obračati. Ako vsako jutro roke, noge, sploh kite napinjaš in nateguješ, v kratkem času dobiček take vaje začutiš. Še bolje bode, ako pri tem *ročke* (Handeln) rabiš.

Takošna vaja te gotovo malo truda in časa stane, povrne ti pa obilo; telo ti ojači.

b) O spanju.

Opomniti hočem še *spanje*. S tem mladina naj več časa potratí. Res je, mlademu životu spanje bolj diši in tudi bolj tekne, nego staremu. Uzrok temu je rast mladega života in rahlost mladih živcev in kit, ki se še le utrjujejo. Vendar pa predolgo spanje več škoduje, nego koristi. V spanju se poležejo možgani in hrbitiščni živci.

K temu potrebujejo pri rednem življenju vselej enako časa. Kar ga je čez potrebo, v tem se zopet zbujajo in oživljajo, ali spěče telo jih moti in po sili vpokojuje.

Nasledki tega se jasno vidijo. Zaspanci so navadno sitni, čemerni, leni, počasni in pozabljivi. Kdor pa zmerno spava — sedem ali osem ur, — ta je vesel, lahkega, živahnega in gibčnega života, pa tudi bistrejšega uma; ima tedaj prav one lastnosti, ki ga k učenju sposobnega delajo.

O vaji života bodi samo toliko povedano. Na telo se ima pri učenju (kakor sploh pri vsakem delu) skrbno paziti. Kdor telo zanemarija, češ, da je malovredni del našega bitja, ta je svoj lastni neprijatelj, tega bodo bolezni spametovale. Saj le „v zdravem telesu zdrava duša biva.“

Vendar pa bi, kar učenje zadeva, ne bilo dovolj, ko bi kdo samo slabe nasledke telesne odpravljal in zdravje si ohranjal; od telesa kakor nosca duše tirja se več. Ako se pomisli, da so naši razumki od pogledov odvisni, in da pogledi v dušo po čutnicah prihajajo, namreč po čutnicah vida, sluha, tipa, okusa in vonja, tedaj mora skrb učečega biti, da te čutnice čim pripravnejše za prejemanje utiskov stori.

c) O vaji čutnic.

Vredne so sicer vse čutnice, da se vadijo, ali najvažnejša sta *vid* in *sluh*. Ako o bistenju vida

govorim, ne mislim na kakova očesna vračila ali gledala, ampak nasvetujem, naj se vidne stvari natanko in pazno ogledujejo, razlikujejo in prilikujejo. To se lahko godi na sprehodu, na popotovanju in pri pre mnogih prilikah. Méri daljave, opazuj živalno življenje, cvetlično razcvitanje, rudninske sestave, podnebne prikazni, vremenske spremembe, življenje, šege in navade naroda in enake stvari, ki se vidu ponujajo. Ne sme se misliti, da se zunanje stvari v čutnice tako utiskajo, kakoršne so v resnici, ampak tako, kakor je duša razpoložena. Zato ljudje o tistej stvari mnogokrat različno, da! prav nasprotno sodijo, in včasih ima eden za belo, kar drugi za črno. Da pa človek vse prav vidi, v tem se mora *vaditi*, mora čisto *opazovati*, mora potrpljiv biti. Drugi za učenje jako važni čut je *sluh*. Tudi pri tej vaji ne mislim na kako zdravljenje ali čiščenje ušes, ampak na vaje v mirnem in tankem poslušanju. Ni lahka reč, kakor morebiti kdo misli, poslušati koga tako, da si zapomni njegove besede in njih pomen. Ko bi to tako lahko bilo, gotovo ne bi toliko viher v zborih in družtvih nastajalo. Mirno in pazno poslušanje je pol učenja. Kdor pazno ne posluša, ta ne bode resničnih utiskov prejemal, ta se ne bode nikoli od drugih kaj naučil, ta bode drugih misli in besede vedno krivo sodil. —

Naj še o telesu pristavim, kar je sploh važno za življenje, za učenje pa še posebej. *Imej telo v svoji trdni oblasti!* Govóri, o čem si do dobrega prepričan; *poslušaj* raji, nego govoriš; *molčè* so se Pitagorejci učili. Izogiblji se *strasti!* Ona je najhujša sovražnica učenja. Neredno in nečisto pozelevanje vničuje vse telesne vaje, jemlje duši zavednost in spomin, slabi možgane in živce, jemlje čutnicam čutljivost, kitam pa in žilam životno moč. Strast je životom in duhovom, kar slana nježnim cveticam in sadikam.

2. Učenje ozirom na dušo.

Dušo imenujemo nevidni del našega bitja. Iz njenega delovanja vidimo, da je *edina* in ne *razločiva*, ako se tudi zdi, ko da bi razdeljene moči s svojimi različnimi sedeži v možganih imela, kar pa ni dokazano. Duša ima mnogo različnih lastnosti; tu bode govor samo o teh-le: o *pameti* (spominu), *obrazotvornosti* (domišljija) in o *volji*.

a) O vaji pameti.

Pamet (od glagola „pomniti“) je ona lastnost duše, s katero se prejetih utiskov in misli zavedamo. Čim pristnejša, trajnejša, ročnejša, živahnjejša in obširnejša je pamet, tim je popolnejša. Da pa taka postane, potrebuje mnogo, da! več vaje, nego ktera koli dušna lastnost. Uri se pamet, ako se jasni pogledi in razumki v dušo utiskajo; zato je treba pri učenju paznemu biti. Dalje je treba, da so razumki med saboj zvezani, ker le tedaj se najlože pozablji-

vosti otmejo. Zadnjič se morajo nauki vedno ponavljati.

Pamet je hranilnica pogledov in razumkov, pirateljica mišljenja; brez nje je votlo in predrto vse znanje. Torej se ne more mladeži dosta priporočati, naj pamet marljivo in neprestano vadi, ker nas ravno pamet najpreje in najraje zapušča. Vaditi se pa dá na sledeči način. Zjutraj, preden se navadnega dela lotiš, prečitaj kakov kratek sestavek iz kake dobre knjige. Najbolje bo, ako si izbereš kako lepo pesem. Potem premisli prečitano po svojem zdržanju in pa po zvezi in vrsti misli. Česar ne razumiš, tega se na pamet ne uči. Nató si stavek za stavkom (ne vrstice za vrstico) v pamet utiskaj, ali molče. Kričanje med učenjem dušo moti, pa tudi prsim škoduje. Kadar si se naučil, pa glasno povej, da se prepričaš, ali reč znaš. Taki vaji se lahko pridruži še ta, da se na kratko pove, kar se je na dolgo naučilo. Dobriček takošne vaje je mnogovrsten; brzo razumevanje, zvesto pametovanje in hitro spominjanje sta nje sad in vrh tega še lep privržek znanja.

b) O vaji obrazotvornosti.

S pametjo v najbližem rodu je *obrazotvornost*, ona lastnost duše, po kateri iz znanih razumkov nove stvarjamo. Pamet poglede in razumke samo ponavlja, in je tim pravilnejše, čim je pristnejša; obrazotvornost pa pogledov in razumkov ne ponavlja samo, ampak ona jih tudi v *nove* razumke, tako rekoč v *nove* *obraz*e sestavlja in je tim izvirnejša, čim so *obraz*i različnejši. Iz tega se vidi, kako važna je pri učenju, kjer je treba prilično zvezovati, različno odbirati, raztreseno spravljati, iz znanega neznano iskati, ter pojedina znanja v znanosti, znanosti pod eno vrhovno misel spravljati.

Obrazotvornost je lestvica iz vidnega v nevidni svet obrazov (idej).

Brez obrazotvornosti ne bi si mogli misliti n. p. zemlje kakor celote, zvezdnih tekov, še razumkov ne. Zares je tedaj čudno, da se na obrazotvornost pri odgoji tako malo gleda. Se ve da je nevarna in zapeljiva, ali ravno zato potrebuje čiščenja, popravljanja in vodbe.

Težko je pokazati način, kako se naj obrazotvornost vadi in vodi. Jaz bi nasvetoval v ta namen takošne igre, pri katerih je treba načrtov delati, kakor n. p. pri skakih (Schach). Sim bi postavil tudi take igre, pri katerih se kosci podob zopet sestavljajo. Obrazotvornost se zbuja tudi po živahnih zemljepisnih in povestičnih popisih. Dobro služijo tudi nekatere umetnosti, kakor risanje, godba, glediščne igre itd. Se ve da bi se moralo odstraniti vse, kar je nespodobnega, napačnega in neokusnega. Najbolj se razuzdani obrazotvornosti s podučanjem in bistrenjem uma v okom prihaja. Ljudje, ki imajo čisto in urno obrazotvornost, hitreje mislijo, imajo obsirnejše zna-

nje, so radi iznajditelji novih znanstev in novih umetnosti. Nasproti so pa ti, ki imajo zanemarjeno obrazotvornost, počasni in kasni modrovalci in sami posnemalci tujih misli in tujih izdelkov.

c) O vaji volje.

Volja je poželenje združeno s poznanjem primernih pomočkov poželjeno doseči. Kdor *hoče*, to je, kdor ima voljo, mora tudi vedeti, *kako* misli kaj doseči, cel pot mu mora jasen biti. Kadar se ne premislijo na drobno vsi poti do cilja, tedaj se pravi, da se samo *želi*. Marsikdo želi učen biti, učiti pa se nima *volje*.

Morebiti je malokde toliko volje treba, kakor pri učenju. Celi tovari knjig hočejo človeku z začetka srce zadušiti. Kolikokrat se kak učenec naloge ustraši, preden jo še sliši. Važno je torej voljo trditi in uriti. Ali kako? — Na sledeči način. Začni se v *malih* rečeh vaditi. Izdeluj *majhne* račune, *majhne* načrte; spoznavaj *polagoma* znanstvene resnice; začinjaj z *lažimi*, prehajaj k težim. Ponavljaj naučeno. Poskušaj po *več* potih kako resnico dokazati. Čitaj o predmetu, s katerim se baviš, kolikor knjig moreš; prašaj zvedene za svet in nikdar se ne uteši z na pol naučenim; prizadevaj si, da stvari prideš do korena. Ako ti tako prizadevanje enkrat, dvakrat steče, brž začutiš v sebi večjo zaupnost, ki ti pride pri sledečih poskušnjah na pomoč. Pri tem pa spoznavaj svoje dušne moči in slabosti. Ne segaj dalje, nego ti dopuščajo moči; pa ne obupaj tudi brž, ako ti kaj na prvi mah ne steče. Prav volja je taka dušna lastnost, ktero si človek še le z velikim trudom pridobi, ali kadar jo ima, tedaj je že pol pota prehodil.

Potrebno se mi zdi opomniti, da mnogo ljudi krivo sodi, kaj je volja pri učenju. Mislijo namreč, da je volja neprestano klepetanje z jezikom in ustnami med učenjem. Kdor brez razuma in prevdarka tako dela, z glavo zid predira. Želji brez premisleka se ne sme reči volja, ampak drznost, trdovratnost in nespametnost. Znanje potov do namena, jasen načrt, zaupanje sebi samemu, to so lastnosti prave volje.

Pristaviti še moram temu oddelku eno, kar se navadno premalo v račun deva. Komur ni prirojen sposoben um in razum, ta bode z učenjem malo dosegel. V tem učenci tako, kakor njih voditelji zoper naravo in svoj lastni prid radi grešijo. Kdor ne čuti v sebi potrebnih moči, naj se z učenjem ne ukvarja, naj si glave ne beli, naj si zlatega časa svoje mladosti brez potrebe ne greni. Neuspešno učenje je marsikterega za celo življenje pokvarilo, tako, da na koncu ni bil za nobeno rabo več. Bodi to roditeljem in učencem v resen prevdarek!

3. Učenje ozirom na znanosti.

Pri nobenem delu se toliko napačnega ne stori nego pri učenju. Eden misli, da je učenje samo pa-

metovanje besed, drugi prezira, da je pametovanje in ponavljanje treba, tretjemu manjka potrpljivosti, da bi vsako stvarico točno razumel, četrtemu je mar samo za pojedine nauke, peti zagrezne v samo eno znanost, ostale pa vse zanemarja. Zato je malo takih, ki bi vsaj lepo število posamesnih naukov znali, še manj takih, ki bi eno celo znanost poznavali, najmanj pa je takih, ki bi več raznih znanosti umeli. Teh prikazni je največ *način* učenja kriv. Poskusimo toraj pravi način načrtati!

a) O temeljitosti učenja.

Znanosti obstajajo iz resnic odnašajočih se na eno načelo in zvezanih v celoto. Iz tega izhaja prvič potreba, *vsako resnico posebej poznavati*. Kdor se brez takega poznavanja posameznih resnic hoče naprej učiti, ta je zidarju podoben, ki ni trdega temelja položil. Ker se navadno ljudje ne potrujajo, da bi od konca vse dobro razumevali, zato s časom pri nastavljanju iste znanosti onemagajo.

Tako se godi mnogim učencem, da se prvo leto skoz kako šolo zmuznejo, drugo ali tretje leto pa otičijo. Toraj ne hiti naprej, preden začetka ne znaš. Prebiraj in premišluj točko za točko, tedaj te bode kasneje lažje stalo. Takemu učenju se pravi *zvestemu* ali *temeljitemu*.

Ljudje navadno niso prijatelji temeljitosti, ter se izgovarjajo, da to preveč časa jemlje. Ali bolje je polagoma v znanostih napredovati, nego netemeljito se učé naprej hiteti, na koncu učenja pa nič ali pa jako malo vedeti ter prisiljenemu biti, stvar zopet in zopet od kraja začeti. Tudi ne pomislijo ti učenci na nasledke površnega učenja. Kajti na pol razumljene stvari človeku rade presedajo, kakor jed na pol povžita, in zato se zgodi, da mnogi ljudje do kake znanosti vso ljubezen in vse veselje zgubijo. Tega pa so sami krivi, ne znanost sama, s katero se nikdar niso seznaniti hoteli.

b) O ponavljanju naukov.

Drugo, ne manj potrebno nego prvo je, da se morajo pojedine resnice ena z drugo v zvezo staviti, kar se s ponavljanjem godi. Duša ima to slabost, da razumki in pogledi radi iz nje ginejo, ako nimajo svojih vrstnikov v njej. Kajti v duši se misli kakor bečele v bečelnjaku rojijo; ene preganjajo druge. Često ponavljanje in zvezovanje pa misli uterjuje.

Da je ponavljanje treba, to je jasno in skušnja nas tega vsak dan prepričuje. Ali kakó se s ponavljanjem navadno godi? Učenci o tem, kar so pred enim ali dvema dnema znali, tretji dan še ne sanjajo več, in staro se jim vidi čisto novo. Takó se tedaj zgodi, da imajo samo znanosti za *eden* dan in so podobni takim revežem, ki imajo samo za eden dan živeža v mavhi, prihodnji dan pa že stradajo.

c) O zvezovanju naukov.

Ali to še ni dovolj, da se prejšnji nauki ponavljajo in v zvezo stavijo; *ves* nauk, *celo* znanost je treba v svoji zvezi pregledovati in pomniti. Tej zvezi se pravi *sestava* (sistem). Ne ta, ki vé vse posamezne nauke kake znanosti, ampak ta, ki zna *vse* misli na *eno* načelo odnašati in nauke sestavljati, ima dovršeno znanje. Od učencev se kaj takega ne tirja, vendar pa se morajo tudi oni vaditi, da previdajo posebne *oddelke* in *poglavja*. Zatorej ne miruj, dokler ne previdiš *sestave* ali vsaj *poglavij* kake znanosti. Posamezni nauki so *drobtinice*, žlahtne sicer, ali ki ne nasitijo duše; sestavno in pregledno znanje pa je čvrsta hrana za dušo.

Uči se torej vedno z ozirom na *prejšnje* nauke, to je ponavljaj; kadar kako poglavje dokončaš, pršaj se, kake rede ali vrste ima v sebi, kaj je *glavna* misel; ako pa moreš, postavi vsa poglavja v zvezo ter išči glavni in verhovne misli, iz ktere vsi razdelki kakor raztoki iz enega rečišča iztekajo.

d) O lastnem skušnjanju.

Nauke samo v se jemati ni dovolj; treba jih je tudi povžiti. Marsikdo se z znanostmi tako rekoč nasiti, ter ali na stotine knjig in knjižur pregleda, ali pa, da mu se ušesi, rekel bi, z nauki zamašijo. Vse to je prazno delo, ako se prejeto ne *premišljuje*. Le lastno premišljevanje dela človeka modrega, in le premodrovano v pameti trdno ostane.

Po prijetem ali pribavljenem nauku skušaj sam sebe, ali si prav razumel, ali so ti uzroki tega ali onega še znani. To se lahko domá godi ali pa pod milim nebom na sprehodu. Dobro je, če brž po takem zunanem premišljevanju doma v knjigo pogledaš, ako si kaj pozabil ali pa premalo razumel.

Druga jako koristna skušnja je *pogovarjanje* o znanstvenih rečeh. Tako pogovarjanje najbolj utrdi znanje in najbolj človeka izuči, kje je njegovo znanje pomanjkljivo. Take skušnje tudi najbolj pripravljajo za djansko življenje, kjer samo čisto in trdno znanje obstoji, neutrjeno pa kakor pleva odleti.

Tretja skušnja svojega znanja obstoji v *pismenem* ponavljanju. Med pismenim in ustmenim skušnjanjem je velik razloček. O marsičem človek sam pri sebi misli, da vé; ali slabost njegovega znanja se pokaže, kadar je treba kaj na papir spraviti. Tedaj se mu prikažejo vse vrzeli in vsi predori njegovega znanja. Zdaj ga *spomin* zapusti, zdaj manjka sposobne *besede*, zdaj se stvar tako zasuče, da ne gre pero naprej ali da človek z mislimi v pravo sotesko zaide, tako, da ne vé kod ne kam. —

Pomanjkanje takošnih vaj je največ krivo, da se šolski poduk mladeži ne prijema takó, kakor bi bilo želeti. O šolskem učenju mladež navadno krivo misli. Šola je kraj, kjer se mladež le *rodi* na potu

k znanostim; znanostim mora ona *doma* svojo dušo odpirati, to je, z *lastnim* trudom se učiti. Še v *zavodih*, kjer prebiva mladina cel dan, se učencem ne sme lastno mišljenje prikriti. Saj nas dušeslovje in življenje jasno učite, da človeka le to najbolj izobrazí, česar se sam nauči.

4. O zunanjih okoliščinah učenja.

Telo se dá vaditi in zdravje pospeševati; tudi dušne moči se dájo uriti in do velike dovršenosti do- gnati. Ali oboje ni mogoče, ako je telo preslabo in duša preborno obdarjena. Prva pogodba učenja je, kakor je že gori omenjeno bilo, zdrava duša v zdravem telesu.

Ali tudi pri najpogodnejšem stanju telesnega in dušnega zdravja ne bode delo učenja se naprej pomikalo, ako *zunanje okoliščine* niso pogodne. Pogodne pa so tedaj, kadar naše misli pospešujejo, ter dušo na potu k znanostim naprej pomikajo. Najvažnejše okoliščine so *mesto, kraj in pogodne priključbe*.

a) O mestu učenja.

Marsikdo bode prašal, *kje* se dá najlože učiti. Odgovor na to vprašanje ni lahek. Skoraj vsako učenje zahteva svojo sposobno mesto, ki ponuja potrebnih *pregledov*. Vendar pa so vsi v tem edini, da je pri modrovanju in premišljevanju *mirnega in tihega* kraja treba. Hrup in šum trgov ni kraj globoke *samišljenosti znanstvene*, ako tudi nekterim možem mišljenja kolobarov ne zmeda. Vsaj temu, ki se iz knjig uči, je mirno zavetje četiroglate stanice najpripravnejše učilišče. Prosta *narava* pod milim nebom ni posebno prijateljica knjižnemu uku, ker ona prerada naše oči na tisučerne svoje lepote obrača. Tam duša preveč pregledov dobiva, ki pa eden drugega motijo. Ali temu, ki samo premišljuje in ponavlja, spomladanska sapica, toplo solnce ali pa hladna senčica ne bo dobrih misel odganjala.

Od učilišča ali mesta, kjer se kdo uči, je pri učenju mnogo odvisno. Kdor ga ni navajen, ta se teže uči nego na priljubljenem mestu. Kajti med učenjem se z nauki tudi zunanji utiski nehoté in nevedoma zvezujejo, tako, da pri naukih mislimo nehoté tudi na kraj, kjer smo se tega ali onega učili. Cela znana okoliščina tedaj človeka pri učenju podpira, kar iz lastne skušnje in iz životopisov imenitnih modrovalcev vemo. Vendar pa se *enega* mesta pri učenju preveč navaditi ni dobro; pri učenju nas mora več *notranji* svet nego učilišče podpirati.

b) O času učenja.

Enaka kakor z mestom je s *časom* učenja. Tudi v tem se jako razlikujejo ljudje. Nekteri ljubijo bolj jutranji, nekteri bolj ponočni čas; nekemu je vse eno, kedaj se uči.

Gotovo je *jutranji* čas učenju najpogodnejši. Kajti v spanju so se možgani in živci pomirili in počinili;

zatorej v jutro najlože svoje delo opravljajo. Tudi je v jutro ves život krepkejši in volnejši, duša še ni z mnogimi novimi utiski preobložena, kar pa je starih, ti so že izginili. Zato se novi nauki v jutro najglobokeje utiskajo in torej tudi najdalje v duši ostanejo.

Nekteri ljudje se pa najlože ali vsaj najraje po *noči* učijo. To morebiti zato, ker je tedaj njih obrazotvornost najbolj razigrana. Zakaj čim več pregledov je duša prejela, tim več opravila ima obrazotvornost; zvečer tedaj več nego zjutraj. Ali tako učenje rado škoduje. Človek potem v spanju rad učen, pa tudi drugo ponavlja in preobraža. Da! včasih se je že zgodilo, da je kdo v sanjah kako začeto nalogo dovršil ali kako težko vprašanje razrešil, ki ga po dnevi ni mogel. Vse to pa se godi telesnemu počitku na kvar. Kdor se po noči uči, dobro si pred oddahni, varji se omotljivih pijac, pa tudi ne nadaljuj učenja v prepozno noč, da drugega jutra ne zaspiš ali pa s „težko glavo“ ne vstaneš.

Kar se učenja med *dnevom* tiče, je lože povedati, kateri čas *ni* primeren, nego kateri je primeren. Neprimeren je čas brž *po obedu*, kadar je želodec naložen. Po obedu je treba povživati in počivati in še le potem učenja se lotiti. Neprimeren je tudi čas brž *po šoli*. Duša pazljivega učenca je tedaj napolnjena novih naukov in živci so prenapeti. Tudi po šolskem nauku je treba počivati in oddihati. Neprimeren je čas tudi neutegoma *pred šolo*, ker sicer duša k nauku utrujena pride. Marsikteri učenec pride nepripravljen v šolo, ter se še le tu pred učiteljevim ustopom v strahu in trepetu uči. Ta čas učenju gotovo ne more pripraven biti. Prvič ne zaradi šolskega šuma, drugič ne zaradi kratkosti časa, posebno pa ne zaradi notranjega nemira in neprijetnega čutja, ki ga med takim naglim učenjem obhaja. Takih naukov učenec tudi v pameti ne obdrži.

Sploh reči, kar se časa učenja tiče, je najprimernejši tedaj, kadar je duša mirna, spočita, vesela in zdrava. Kadar pa teh pogojev ni, vrzi knjigo pod klop, pa se idi sprehajati ali pa igrati, dokler se sposobnega ne čutiš. Tudi ne nadaljuj učenja čez dušne in telesne moči. Glej vedno, da si zdravje ohraniš.

c) O nekterih posebno pogodnih okoliščinah.

Res je, da je k učenju treba dobre glave in trdne volje, tudi pametnega načina; ali skušnja nas uči, da nekteri srečni slučajji učenje čisto posebno pospešujejo. V tej reči je človek podoben rastlinam in živalim, ktere pod pogodnim nebom in v primernem zemljišču bolje izhajajo. Zemljišče in skerbna goja je divjo češnje v pitomo spreobrnila; prosta roža se je v vrtni zemlji in pod veččo roko vrtnarja požlahtnila in napolnila; divji konj se je pod streho ogladil in olepšal. Tudi človek rojen in odgojen od modrejših *roditeljev*

lože modreji postane nego sicer; v dobrih učilnicah skerbno pestovan lože učenejši postane nego nešolan; pronikel iz izobraženega naroda lože izobražen postane nego odraslek divjaškega plemena. Le velikanski duhovi, tako imenovani *veleumni*, predirajo ozke meje naravnih zavir; takih ljudi pa je v primeri k drugim jako malo.

Ali pogodne okolnosti je tudi treba dobro porabiti. To velja n. pr. o učilnicah. V mladosti človek ne vé dobre učenice ceniti, ker mu manjka znanja svetá. Še le pozna leta ga izučé učilnice čislali. Zato naj učeča se mladeš hvaležno pomni, da je prilika v šolah se izobraziti njej pred tisučami sovrstnikov v dar prišla, ter jih naj z vsimi izobrazovalnimi pripravami, kakor s knjižnicami, naravosloveskimi zbirkami in orodnicami marljivo v svoje podučenje rabi.

Sim spada tudi *potovanje*. Komur je mogoče svet *prepotovati*, temu se ponuja na tisuče pogodnih okolnosti učenja. Kadar prideš v nov kraj, v neznano mesto, ne seznani se samo z gostilnicami in krčmami, ampak oglej si cérkve, grobišča, palače, gledališča, shrambe, tvornice, učilišča, sploh vse znamenitosti. Presojaj družbinsko in javno življenje dotičnega naroda in opazuj, v čem proti tvojemu narodu napreduje, v čem zaostaja, kateri so njegovi posebni izdelki, kakova je njegova javna uprava. Pusti presodke svojega kraja doma in odpiraj nepristransko svoje oči novim prikaznim, ter jih pozneje dobro premodri in presodi. Takošno potovanje človeka v učenosti za mnogo let naprej pomakne.

Posebno dobro pospešujejo izobražene družbe naše učenje. Ne zamujaj teh priložnosti do dobrega pozabiti. Ne samo za serce, ampak tudi za um so one najboljše učiteljce. Kaka radost človeka obhaja poslušati govore o rečeh, ki vzvišujejo človeka nad druge stvari, o najvažnejših prašanjih človeštva, o znatnostih, ki zadevajo vidni in nevidni svet, o državah in njih napredku, o olepšanju družbinskega življenja,

o pesništvu, o godbi, o domoljubju in o pomočkih trpečemu in nevednemu ljudstvu priskočiti, poslušati pogovore o pravi modrosti življenja, po kateri vsako plemenito serce tako željno hrepeni! Zares, nobena knjiga in nobena šola človeka takó ne izpodbudi k marljivemu učenju in modrovanju, kakor take družbe.

Najpogodnejšo priložnost pa učiti se ponuja *življenje* samo ali, kakor pravimo, *svet*. Se vé da je treba, da človek že pripravljen va-nj stopi. „Vsi ljudje vse vedó,“ pravi že naša narodna prislovica. Še le svet zvedri človeški um, še le on ga v *znanju* utrdi. Zato pravi neki slavni pesnik o tem učenju: „Ne more človek v ozkem krogu izobraziti se; učiti morata ga *domovina* in široki *svet*.“ (Goethe v. T. Tassu.)

Koncu te razprave se mi še zdi potrebno nekaj pristaviti, kar ravno ne spada v načrt tega spisa, namreč odgovor na vprašanje: *Čemu se človek uči*. Mi se učimo, ne da bi učeni postali, tudi ne, da bi z učenostjo si časti in premoženja pridobivali; ampak učimo se zató, da bi od dne do dne modreje in pametneje živeli.

Primetek.

Koristno se mi vidi nekoliko izrazom, ki sem jih v tem sestavku rabil, nemško tolmačenje pridjati. Ti so:

<i>čutnica</i> Empfindungsnerv,	<i>pogled</i> Anschauung,
<i>dušeslovje</i> Psychologie,	<i>razumek</i> Begriff,
<i>grča</i> Ganglia,	<i>sestava</i> System,
<i>hrbtiščni živci</i> Cerebrospinalnerven,	<i>telovaja</i> Turnen,
<i>kita (mišica)</i> Muskel,	<i>točka</i> Punkt,
<i>načelo</i> Princip,	<i>veleum</i> Genie,
<i>obraz</i> Idee,	<i>zavod</i> Institut,
<i>obrazotvornost</i> Phantasie,	<i>želodni živci</i> Intercostal-nerven.
<i>pamet</i> Gedächtniss,	<i>živec</i> Nerv.

V Kranju junija meseca l. 1866.

Schulnachrichten.

I.

Stand des Lehrkörpers und Vertheilung der Lehrfächer am Schlusse des Schuljahres 1866.

- Krob Laurenz**, Director und Professor, lehrte Latein in der III. und Griechisch in der IV. Classe, 10 Stunden wöchentlich.
- Dominkusch Johann**, Professor, lehrte Geographie und Geschichte in der I., II., III. und IV., Deutsch und Mathematik in der I. Classe, 18 Stunden wöchentlich.
- Wurner Michael**, Professor, Custos des physikalischen Cabinets und der naturhistorischen Sammlungen, Vorstand der III. Classe, lehrte Mathematik in der II., III. und IV., Physik in der III. und IV., Naturgeschichte in der I., II. und III. Classe, 18 Stunden wöchentlich.
- Brodnik Anton**, wirklicher Religionslehrer und Exhortator, Weltpriester der Laibacher fürstbischöflichen Diocese, Vorstand der I. Classe, lehrte Religion in allen 4 Classen, Latein und slovenische Sprache in der I. Classe, 18 Stunden wöchentlich.
- Pajk Johann**, wirklicher Gymnasiallehrer, Vorstand der IV. Classe, lehrte Latein in der IV., Deutsch und Slovenisch in der III. und IV. Classe, 16 Stunden wöchentlich.
- Hrovath Blasius**, wirklicher Gymnasiallehrer, Vorstand der II. Classe, lehrte Latein, Deutsch und Slovenisch in der II. und Griechisch in der III. Classe, 18 Stunden wöchentlich.

II.

Lectionsplan im Schuljahre 1866.

I. Classe.

Classenvorstand: Anton Brodnik.

- Religion:** 2 Stunden. Uebersicht der Glaubenslehre nach dem Regensburger Katechismus und nach der slovenischen Uebersetzung desselben von Lésar.
- Latein:** 8 Stunden; Formenlehre der regelmässigen Flexionen, eingeübt nach dem Uebungsbuche von F. Schultz; Grammatik nach F. Schultz, Memorieren der Vocabeln, häusliches Aufschreiben der Uebersetzungen, wöchentlich ein Schulpensum.
- Deutsch:** 3 Stunden; Grammatik nach Bauer, Formlehre des Nomen, Pronomen und des Verbum, Vortragen memorierter Stücke aus Mozart's Lesebuche, Orthographie. Alle 14 Tage eine Nacherzählung als schriftliche Aufgabe.
- Slovenisch:** 2 Stunden; die Grundzüge der slovenischen Grammatik mit mündlicher und schriftlicher Einübung derselben nach einfachen Sätzen. Lehrbuch: Grammatik von Janežič, Lesebuch: slovensko berilo za prvi razred.
- Geographie:** 3 Stunden; das Hauptsächlichste aus der mathematischen und physikalischen Geographie, Länder- und Staatenkunde der Erde, Kenntniss des Globus und der Landkarten. Lehrmittel: Klun's Lehrbuch und Stieler's Atlas.
- Mathematik:** 3 Stunden; Arithmetik: Rechnen mit unbenannten und benannten Zahlen, Theilbarkeit, gemeine und Dezimalbrüche. Geometrie: Einleitung, gerade Linien, Winkel, Drei- und Vierecke, monatlich 2 Haus- und 1 Schulaufgabe. Nach Močnik.
- Naturgeschichte:** 2 Stunden; 1. Sem. Säugethiere, 2. Sem. wirbellose Thiere. Nach Pokorny.

II. Classe.

Classenvorstand: Blasius Hrovath.

- Religion:** 2 Stunden; Erklärung der gottesdienstlichen Handlungen der katholischen Kirche nach Wapler und Lésar.
- Latein:** 8. Stunden; die anomale Declination und die anomalen Verba, Hauptpunkte aus der Casus- Tempus- und Moduslehre, mündliche Uebersetzungsübungen, wöchentlich 1 Schul- oder Hausaufgabe. Lehrbücher: Grammatik von Schultz, Uebersetzungsbuch von demselben.
- Deutsch:** 3 Stunden; Formlehre wie in der I., Erklären und Vortragen von Lesestücken. Alle 14 Tage eine schriftliche Arbeit. Lehrmittel: Grammatik von Heyse, Lesebuch von Mozart, 2. B.
- Slovenisch:** 2 Stunden; Einübung der Grammatik an einfachen und zusammengesetzten Sätzen. Alle 14 Tage ein Pensum. Grammatik von Janežič. Lesebuch: berilo za drugi razred.
- Geographie und Geschichte.** 3 Stunden; alte Geschichte bis zum Jahre 476 nach Ch. mit Vorausschickung der alten und kurzer Wiederholung der neuen Geographie jedes Landes nach Pütz und Klun.
- Mathematik:** 3 Stunden; Arithmetik: Rechnen mit mehrnamigen Zahlen, Verhältnisse, Proportionen, Regel de Tri, Prozentrechnung, Mass- und Gewichtskunde. Geometrie: Grössenbestimmung und Berechnung der drei- und mehrseitigen Figuren, Verwandlung und Theilung derselben. Schriftliche Uebungen. Nach Močnik.
- Naturgeschichte:** 2 Stunden; 1. Semester: Vögel, Amphibien, Fische; 2. Semester: Botanik. Nach Pokorny.

III. Classe.

Classenvorstand: Michael Wurner.

- Religion:** 3 Stunden; Geschichte der Offenbarungen Gottes im alten Bunde. Nach dem Lehrbuche: Geschichte der Offenbarung des alten Testaments. Prag bei Bellmann.
- Latein:** 6 Stunden; Congruenz- und Casuslehre ausführlicher, Participialconstructionen, Conjunctionen. Pensa und Schulcompositionen. Grammatik von Schultz; Lesebuch: Hoffmanns historia antiq. lib. X., XI., XII.
- Griechisch:** 5 Stunden; Einübung der Formenlehre mit Uebergang einiger Ausnahmen bis zu den Verbis auf μ nach Curtius, Memorieren von Vocabeln, Uebungen im Uebersetzen nach Schenkel. Wöchentlich eine Composition, im 2. Semester auch alle 14 Tage eine Hausaufgabe.
- Deutsch:** 3 Stunden; Lehre vom zusammengesetzten Satze, Interpunctionen, Lectüre mit sachlicher und sprachlicher Erklärung, Vortrag poetischer Lesestücke. Alle 14 Tage ein Pensum. Grammatik von Bauer. Lesebuch von Mozart. III. B.
- Slovenisch:** 2 Stunden; Grammatik nach Janežič 3. Auflage: Das Verbum in formaler und syntaktischer Beziehung. Lectüre aus Berilo III. Freie Aufgaben und Uebersetzungen aus dem Deutschen.
- Geographie und Geschichte:** 3 Stunden; 1. Sem. mittlere Geschichte; 2. Sem. neuere Geschichte mit Hervorhebung der Hauptereignisse aus der Geschichte des österr. Staates und Zugrundelegung geographischer Anschauung nach Pütz.
- Mathematik:** 3 Stunden; Algebra: Die vier Grundrechnungen mit Buchstaben, einfache Fälle vom Gebrauche der Klammern, Ausziehen der Quadrat- und Cubikwurzeln, Combination und Permutation. Geometrie: Anschauungslehre; der Kreis mit verschiedenen Konstruktionen in ihm und um denselben, dessen Umfangs- und Inhaltsberechnung. Schriftliche Aufgaben. Nach Močnik.
- Naturwissenschaften:** 2 Stunden; 1. Sem. Anschauungsunterricht in der Mineralogie nach Föllocker; 2. Sem. Physik: Allgemeine Eigenschaften der Körper, Aggregationszustände, Grundstoffe und ihre vorzüglichsten Verbindungen, Wärmelehre. Nach Pisko.

IV. Classe.

Classenvorstand: Johann Pajk.

- Religion:** 2 Stunden; Geschichte der Offenbarung Gottes im neuen Testamente nach dem Lehrbuche: Geschichte der Offenbarung des neuen Testaments. Prag bei Bellmann.
- Latein:** 6 Stunden; Grammatik nach F. Schultz: Tempus- und Moduslehre. Lectüre C. J. Caesar's Commentar. I. und II. Prosodie und Metrik nebst Lese- und Uebersetzungsübungen aus Grysar's Ovid.
- Griechisch:** 4 Stunden; Verba auf μ , Verba anomala, Hauptpunkte der Syntax. Uebersetzungen aus Schenkel's Elementarbuch. Grammatik nach Curtius. Alle 14 Tage ein Pensum.
- Deutsch:** 3 Stunden; Grammatik nach Bauer. Der zusammengesetzte Satz, Tempus- und Moduslehre. Lectüre aus Mozart's Lesebuche. 4. B. Nacherzählen und Vortrag-übungen. Brief- und Geschäftsstil.
- Slovenisch:** 2 Stunden; Grammatik nach Janežič 3. Aufl.: Tempora und Modi, Hauptpunkte der Syntax. aus Berilo IV. Brief- und Geschäftsstil.
- Geschichte und Geographie:** 3 Stunden; neuere Geschichte, Vaterlandskunde nach Pütz, Klun und Neffer.

Mathematik: 3 Stunden; Algebra: Zusammengesetzte Verhältnisse und Proportionen, Kettersatz, Gesellschafts- und Allegationsrechnung; Gleichungen des ersten Grades mit einer Unbekannten. Geometrie: Anschauungslehre, Kegelschnittlinien, Lage von Linien und Ebenen gegen einander, Hauptarten der Körper, Bestimmung der Gestalt und Grösse derselben. Schriftliche Uebungen. Nach Močnik.

Physik: 3 Stunden; Statik und Dynamik der festen, tropfbar und ausdehnbar flüssiger Körper, Akustik, Optik, Magnetismus und Electricität. Nach Pisko.

Freie Lehrgegenstände.

Kalligraphie in 2 Abtheilungen zu je 2 wöchentlichen Stunden für 50 Schüler unentgeltlich. Die deutsche Current- und Lateinschrift. **Anton Brodnik**, k. k. Religionslehrer.

Gesang wöchentlich 2 Stunden für 58 Schüler unentgeltlich. Elemente des Gesanges. Kenntniss der Noten und des Taktes. Absingen der einzelnen Noten- und Tonsätze. Gesangsübungen unter ganz besonderer Berücksichtigung der Kirchenlieder. **Peter Cebin**, Hauptschullehrer.

III.

Tabellarische Uebersicht der Schülerzahl.

Classe	Zahl der eingetretenen Schüler		Verblieben am Schlusse des Jahres		Von diesen waren:		
	Oeffentliche	Privatisten	Oeffentliche	Privatisten	Katholiken	Slovenen	Deutsche
I.	48	—	37	—	Alle	37	—
II.	22	—	21	—		21	—
III.	16	1	15	1		15	1
IV.	28	—	27	—		27	—
Zusammen .	114	1	100	1		100	1

Im I. Semester betrug das von 66 Schülern entrichtete Schulgeld . . . 415 fl. 80 kr.

„II. „ „ „ 38 „ „ „ 239 fl. 40 kr.

An Stipendien bezogen 9 Stifflinge im Gesamtbetrage „ . . . 617 fl. 39 kr.

IV.

Lehrmittel.

A. Bibliothek.

Die Gymnasialbibliothek erhielt im Schuljahre 1866

a) durch Ankauf:

Kraner, Caesaris Commentarii de bello civili. — Ciceronis opera. Edd. Baiter et Kayser. Vol. VIII. — Krebs, Antibarbarus der lateinischen Sprache. 4. Auflage, bearbeitet von Allgayer. — Krebs, Anleitung zum Lateinschreiben 11. Aufl. — Jahn, Platon's Laches. — Schöne, Ueber Platon's Protagoras. — Xenophontis opera ed. Sauppe. 3 Bände. — Curtius, Erläuterungen zu meiner griechischen Schulgrammatik. Rüstow, Heerwesen und Kriegführung C. Julius Caesar's. II. Aufl. — Schleicher, Compendium der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen. 2 Theile. — Godofredi Hermanni Epitome doctrinae metricae. III^{ta} Edit. — Guhl und Koner, das Leben der Griechen und Römer. 2. Aufl. — Stoll, Handbuch der Religion und Mythologie der Griechen und Römer. 5. Aufl. — Miklosich, Lexicon palaeo-slovenico-graeco-latinum. Edit. II. — Miklosich, Slovensko berilo za osmi gimnazialni razred. 2 Exemp. — Šafarik's Geschichte der illirischen und kroatischen Literatur. — Janežič, Taschenwörterbuch der slovenischen und deutschen Sprache. — Janežič, Slovenisches Sprach- und Lesebuch. — Hefele, Cardinal Ximenes. — Nitzel-

nadel, das Wissenswürdigste aus der Welt- und Culturgeschichte, 2 Bde. 2 Aufl. — Bekker, die österreichische Monarchie. Eine Wandkarte. — 4 Stück Specialkarten von Oberkrain, herausgegeben vom k. k. milit.-geograph. Institute in Wien. — Pick, Vorschule der Physik. — Müller, Lehrbuch der kosmischen Physik sammt Atlas. — Gegenbaur, Grundzüge der vergleichenden Anatomie. — Brehm's illustriertes Thierreich III. Band. — Poggendorf's Annalen für Chemie und Physik. — Natur und Offenbarung. Eine Zeitschrift. — Globus, illustrierte Zeitschrift für Länder- und Völkerkunde. — Oesterreichische Gymnasialzeitschrift. — 50 Bände: Deutsche Classiker. — 40 Bände Jugendschriften von Franz Hoffmann, Nieritz, Christoph Schmied und Klenke.

b) Durch Schenkungen:

Von der hohen k. k. Landesregierung: Ulomci svetoga pisma obojega uvjeta staroslovenskim jezikom. Skupio Berčić. II. a IV. Dio.

Von der k. k. zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien: Verhandlungen. Jahrgang 1864 und 1865.

Vom Herrn Bürgermeister Sebastian Šavnik. Terstyansky, Geschichte der Länder des österreichischen Kaiserstaates, und 4 Bände Jugendschriften.

Vom Herrn Maurilius Mayer: Pindari Olympia, Pythia, Nemea, Isthmia. Anno 1560. excud. Henr. Stephanus.

Vom Herrn Georg Lercher, Buchhändler in Laibach: Grysar's Handbuch lateinischer Stilübungen. 2 Abth.

Aus Herrn Hartleben's Verlag in Pest: Hauke's: Kleiner Schulatlas.

Vom Herrn Resch: Homer's Odyssee von Zauper 2 Bände. Plinii Epistolarum libri decem von Seibt. Schwarz: Die Schwarzwaldreise. Eine Erzählung. Crusius, vollständiges Wörterbuch zum Cornelius Nepos. Siebelis, Tiocinium poëticum. Historisch-politische Blätter von Phillips und Görres. Jahrgang. 1848.

B. Das physikalische Cabinet.

Durch Ankauf erhielt dasselbe folgenden Zuwachs:

Inductionsapparat nach Duchenne. — 27 Reagentien. — 5 Retorten. — 2 Kolben. — 12 Stück Bechergläser. — 1 Trichter mit Glashahn. — 6 Thermometerröhren. — Bologneser Fläschchen. — Glas-
thränen. — 4 Schmelztiegel. — 2 Abdampfschalen. — 2 Quetschhähne nach Mohr. — $\frac{3}{4}$ Pf. Kautschuk-
röhren. — 1 Pincette mit Platinspitzen. — 1 Schneidediamant.

Geschenkt wurde demselben:

Vom Herrn Dr. Joh. Pollak, Hof- und Gerichtsadvokaten: Siglees Inhalationsapparat für Zer-
stäubung medicamentöser Flüssigkeiten.

Vom Herrn S. Šavnik, Apotheker und Bürgermeister: Mehrere Chemikalien.

C. Naturhistorisches Cabinet.

Durch Ankauf erhielt die Sammlung: Corvus Cornix, Coracias garrula, Lanius collurio, Troglodytes parvulus, Parus major, Alauda arvensis, Fringilla Pyrrhula, Fr. spinus, Bombycilla garrula, Picus martius, Cucculus canorus, Grus cinerea, Ardea cinerea, A. purpurea, A. stellaris, A. nycticorax, Scolopax rusticola, Vanellus cristatus, Gallinula chloropus, Anas Boschas, Larus rudibundus — Entimus imperialis — Bombyx Cynthia, Saturnia Atlas — Culex ferox, Palingenia holaria, Termes flavipes, Mantis religiosa, Phylum sicciifolium, Acridium migratorium, Cicada fraxini, Fulgora candelaria — Mygale avicularia — Nautilus Pompilius.

Durch Geschenke:

Vom Herrn N. Schemerl, k. k. Bezirks-Ingenieur, ein Hornissennest.

Vom Herrn M. Sigel, k. k. Bauassistenten in Laibach, eine Centurie Käfer.

Vom Herrn Gastgeber F. Dolenc: zwei Bussarde und eine Eule zum Stopfen.

Vom Herrn Seilermeister M. Pucher: eine Sandvipere.

Von dem Schüler der Septima in Laibach, J. Vaupotič: Sorex vulgaris, Plecotus auritus, Gar-
rulus glandarius, Turdus pilaris, Columba, Theile vom Vogelskelet.

Von dem Schüler der Quarta, P. Vaupotič: Strix aluco, Buteo lagopus, ein Froschskelet.

Für die Vermehrung und das Ordnen der Sammlungen haben sich nachstehende Schüler verdient gemacht: Aus der Quarta: Čop, Remic F., Remic J., Šavnik. Aus der Tertia: Gogala F., Gogala J., Hribar, Repnik. Aus der Secunda: Brence, Kopač, Triller, Pfeifer. Aus der Prima: De-
belak, Robič.

V.

Chronik des Gymnasiums.

Mit dem hohen Erlasse vom 12. Juli 1865, Nr. 7761, ist der Supplent des k. k. Gymnasiums zu Cilli, Maximilian Pleteršnik, zum wirklichen Gymnasiallehrer an dieser Lehranstalt ernannt worden. Nachdem aber dieser nach wenigen Wochen in Folge des hohen Erlasses vom 18. Sept. 1865, Nr. 10618, wieder an das k. k. Gymnasium zu Görz befördert worden ist, wurde an die Stelle desselben der Gymnasialsupplent zu Laibach, Blasius Hrovath, welcher diesen Lehrposten schon früher, und zwar vom 17. November 1864 bis Ende Juli 1865 substitutionsweise versehen hatte, auf Grund desselben hochortigen Erlasses zum wirklichen Gymnasiallehrer in Krainburg ernannt.

Im Monate Dezember 1865 inspizierte der hochwürdigste Herr Probst, k. k. Schulrath und Gymnasialinspector Theol. Dr. Anton Jarz das hiesige Gymnasium.

Den 7. Juni 1866 beehrte der k. k. Statthalter, Seine Excellenz der Hochgeborne Herr Eduard Freiherr von Bach diese Lehranstalt mit seinem hohen Besuche.

Location der Schüler.

Durchschossener Druck bezeichnet Schüler mit allgemeiner Vorzugsclasse, ein * dabei die Preisträger.

IV. Classe.

1. *Stempihar Valentin aus Olševak.	15. Stembov Blasius aus Tomačevo.
2. Šimenec Andreas aus Oberfernig.	16. Strupi Josef aus Rupa.
3. Šavnik Eduard aus Krainburg.	17. Remic Franz aus Rupa.
4. Gross Franz aus Goriče.	18. Murgel Camillo aus Laibach.
5. Žvagen Valentin aus Assling.	19. Poláček Gustav aus Moräutsch.
6. Čop Matthäus aus Wocheiner-Feistritz.	20. Markelj Paul aus Wocheiner-Feistritz.
7. Mubi Josef aus Höflein. R.	21. Vodir Markus aus Fessniz.
8. Kokalj Mathias aus Kropp.	22. Zupan Simon aus Kropp.
9. Vaupotič Peter aus Krainburg. R.	23. Maček Simon aus Kropp.
10. Burnik Valentin aus Stražišče.	23. Brezar Johann aus St. Georgen im Felde.
11. Jabornegg Edler v. Altenfels Raimund aus Laibach.	25. Hafner Johann aus Dörfern.
12. Rozmann Franz aus Podgier.	26. Remic Johann aus Krainburg.
13. Meglič Simon aus Retne.	27. Rakovec Johann aus Goriče.
14. Stirn Gregor aus Mitterdorf.	

III. Classe.

1. *Gogala Johann aus Krainburg.	9. Jereb Valentin aus Fessniz. R.
2. Skraba Augustin aus Brezovica.	10. Pipam Franz aus Krainburg. R.
3. Meršol Franz aus Radmannsdorf.	11. Veja Max aus Krainburg.
4. Hribar Emil aus Laibach.	12. Bergant Matthäus aus Seebach.
5. Gogala Franz aus Krainburg.	13. Dolar Johann aus Neumarktl. R.
6. Repnik Anton aus Zirklach.	14. Hacin Josef aus Zirklach.
7. Rekar Simon aus Görjah.	15. Pušavec Johann aus St. Georgen.
8. Windischer Lukas aus St. Martin bei Krainburg.	

II. Classe.

1. *Alič Urban aus Reteče.	12. Peterelj Matthäus aus Wocheiner-Vellach.
2. Brence Johann aus Lees.	13. Čop Josef aus Veldes.
3. Kuster Johann aus St. Georgen bei Krainburg.	14. Kuralt Johann aus Safniz.
4. Trilar Franz aus St. Martin bei Krainburg. R.	15. Pfeifer Georg aus St. Martin bei Krainburg.
5. Globočnik Mathias aus Möschnach.	16. Všeničnik Josef aus Pölland.
6. Kilar Bartholomäus aus Bischoflack.	17. Kopač Johann aus Krainburg.
7. Weiss Johann aus Neumarktl.	18. Lebar Alois aus St. Martin bei Krainburg.
8. Zupanec Franz aus Krainburg. R.	19. Kurnik Anton aus St. Georgen bei Krainburg.
9. Lunder Johann aus Gross-Laschitsch.	20. Fabjan Franz aus Steinbüchel.
10. Kavčič Paul aus Reteče.	21. Kranjec Johann aus Trata.
11. Rajgelj Franz aus St. Martin bei Krainburg. R.	

I. Classe.

1. *Eržen Valentin aus Selzach.
2. Robič Johann aus Kronau.
3. Jenko Johann aus Zirklach.
4. Razingar Anton aus hl. Kreuz bei Assling.
5. More Conrad aus Krainburg.
6. Jezeršek Johann aus Trata.
7. Sušnik Johann aus Lack.
8. Stare Michael aus Aich.
9. Tavčar Johann aus Lack.
10. Mežan Anton aus Veldes.
11. Smolej Paul aus hl. Kreuz bei Assling.
12. Jakelj Johann aus Kronau.
13. Konec Anton aus Krainburg.
14. Dolžan Josef aus hl. Kreuz bei Neumarktl.
15. Žerovnik Johann aus Krainburg.
16. Valant Anton aus Lees. R.
17. Lokar Franz aus Krainburg.
18. Verhunc Johann aus Selzach.
19. Primožič Georg aus Kirchheim.
20. Volk Franz aus Assling.
21. Lavtižar Michael aus Kronau.
22. Debelak Josef aus Dobrava. R.
23. Debelak Franz aus Dobrava.
24. Drachsler Jakob aus St. Martin. R.
25. Zebrej Franz aus Lack. R.
26. Theuerschuh Franz aus Neumarktl. R.
27. Hlafka Franz aus Radmannsdorf.
28. Geiger Natalis aus Krainburg.
29. Hafner Franz aus Dörfern.
30. Rozman Florian aus Flödnig.
31. Roth Leopold aus Radmannsdorf.
32. Hribar Ludwig aus Laibach.
33. Petavar Josef aus Lustthal.
34. Kersnik Johann aus Breznica.
35. Logar Franz aus St. Georgen.
36. Korenčan Valentin aus Oberlaibach.
37. Stroj Johann aus St. Martin bei Krainburg.

8 1/2
1000
1000